

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

De Personis Ecclesiasticis, Earumque statu, Dignitate, munere, &
Immunitate

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

§. 15. De præsumptione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61816](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61816)

Noro, quod prædicamentum *Situs* at-
tinet, in *c. Nervi testicularum* & *c. duo mala*
dist. 13. fingitur perplexitas esse, ubi non
est. Secundum leges verò in præscriptio-
ne non currente adversus minores. Nam
fingitur stare, & esse in pendentia. *l. fin. C.*
quib. ex causis maiores in integ. rest. Similiter
præscriptio aliquando currere, aliquan-
do dormire fingitur. *c. Cum non liceat. ex*
transmissa de præscriptionibus.

Decimo, denique de habitu exemplum
est in *c. lex continentia D. 31.* & in *c. vxoratus*
De convers. coniug. Vbi coniugatus
fingitur non habere vxorem. Leges au-
tem subinde interpretantur eum habere
qui non habet. *l. Qui actionum. n. De Reg.*
Jur. item habere possessionem, qui caret
illa, ut cum ab ea advocari potest. l. nemo
inn. Glo. C. de acquir. poss. Præterea non ha-
bere dominium, aut rem, cui pretium
deest, vel qui tantundem est præstaturus.
l. plane n. De l. 2. v. Azor. in summa.

§. 15.

De præsumptione.

I. Præsumptio est cognitio ex circumstan-
tiis resultans. *c. ex studiis de præsumptio-*
ne. ubi conversatio in adolescentia dici-
tur facere præsumptionem pro senectute.
Melius ita definitur. Est coniectura proba-
bilis ex certo aliquo signo proveniens ad as-
truendam rei dubia fidem. Dicitur *c. Coniectura*
probabilis, ut distinguatur à suspitione le-
vi, & iudicio temerario, de qua accuratè
agit *Domin. Soto lib. 3. de iust. Q. 4. art. 3.* Di-
citur *2. ex certo signo proveniens,* non quòd
in omni eventu veritatis respondeat, sed
quia ut plurimum, iuxta materiam &
qualitatem rei, de qua præsumitur vel su-
per certo, intellige determinato. Dicitur
3. ad astruendam rei dubia fidem, quia semper

pro obiecto habet veritatem dubiam
in quo à fictione differt, ut *§. præ. n. 2.*
diximus.

Illustre & singulare exemplum in fa-
ctog alomonis cernitur, qui ex verbis
affectu materno prolatis colligit mulie-
rem illa profertatem infantis, de quo
litigabatur, matrem esse. *l. 3. Reg. c. 3. c. af-*
ferre mihi De præsumpt. Rubr. n. De probat. &
præsumpt. Panormi. in casis qui de sponsal. Angel.
V. Præsumptio & alii summi. Casus l. 4. T.
13. Vallens. l. 2. T. 23. Tuschus Concl. 109.

II. Dividitur primo acti suspicio, in
levem, seu temerariam, & probabilem.
Temeraria est iudicium mentis ex con-
iectura, seu signo patum probabili natu-
ideoque à nobis & à iure reicitur. *c. In-*
quisitionis De sentent. excomm. Nec quen-
quam ex tali præsumptione iudicandam
esse, statuit Pontifex *c. primo semper 2. Q. 1.*
Probabilis præsumptio è contra proba-
bili fundamento, seu coniectura nititur,
in quo tamen secundum magis, & minus
varietas fit. Vnde aliqui dividunt in ve-
hementem, seu violentam, & non vio-
lentam. *Tholos. 48. c. 11. Tusch. Copel.*
617.

Dividitur secundo in eam quæ hominis
& eam quæ iuris est, de illa modo dixi-
mus, hæc in ipso iure invenitur, & du-
plex assignatur, alia iuristarum, alia iu-
ris & de iure. Præsumptio iuris tantum
dicitur, quando ius in re dubia aliquid
præsumit, nihil constituendo quod pro
iure habeatur: eiusmodi est præsumptio
factæ solutionis ex chirographo cancel-
lato. *l. si chirographum 2. 4. n. De probat.* illa
item, quæ præsumitur, eum in adolescen-
tia probis fuit moribus, etiam in senectute
probum esse, & è contra *c. ex studiis c.*

F

man-

mandata. c. Cum in iuventute hoc T. Præsumptio Iuris & de jure est, cum lex, aut Canon ita aliquid præsumit, ut super tali præsumptione jus firmum statuatur, eamque pro veritate habeat, juris vocatur, quoniam à jure introducta est; de jure, quia super tali præsumptione lex inducit firmum jus, & pro ipsa veritate habet, ita ut non admittat contrariam probationem, quemadmodum admittit præsumptio Iuris tantum. Tales sunt, quæ extant in l. antiqua. C. ad S. C. Velleianum. in l. fin. C. ad Macedonianum. l. fin. circa initium. C. arbitrium tutela Panorm. in c. Quanto hoc T. Guido Papa de præsumpt. n. 6 VVesenbec. l. 22 Dig. F. 3 n. 13 Eberh. in Loco à Verosimil. n. 8 S. lv. V. Præsumpt. Carbo l. 6. delegib. c. 14 Salus eod. disp. 10 sect. 4.

III. Præsumptionum causæ variæ ac multiplices sunt, à Naturâ rerum personarum, qualitate negotiorum, pretio, fama, factis. Item loco, tempore, ætate, statu, conditione, ac similibus. Quarum causæ naturales sunt, plus virium habent, quoniam maior illarum cum eiusmodi origine connexio. §. sed naturalia π. de iure natur. Accedunt propiùs, quæ ex innatis affectibus manant, qualis est amor parentum erga filios. Nam pro certo habentur filios à parentibus amari, ita, ut nihil contra eos mali exequi velint. l. consilio π. de curator. furiosis dand. i. nec in ea lege π. ad l. Iuliam. de adult. sed quia per veritatem elidi possunt, cum non repugnet contrarium fieri, inventique sint, qui naturalis, & innatæ benevolentia obliti liberos trucidarint. C. ad l. Pomp. de parric. l. 3. & 4. idcirco tam diu creditur prædictis præsumptionibus, donec contrarium appareat: quo obtento quemad-

modum orto sole tenebræ, sic luce veritatis accensa dubiæ mentis contecturæ & præsumptiones occidunt. Card. Tuschus Conclus. 610 & 617.

A famâ profectas iudex accurate examinabit, neque ut sufficienter ad probandum admitet, c. si testes omnes §. sed etiam q. 3. nisi fama publica, & aliis adminiculis fulta fuerit. c. Tertio loco de præsumpt. Roderic. Tom. iv. T. 17 c. 5 & seq.

Violenta præsumptio plenam fidem facere potest, qualis est, mulierem gravidam deprehendere, à qua maritus integro anno absuit, de quare alibi prolixius. Alciatum Guido Papa.

Iam verò præsumptio, quæ Iuris dicitur, liquidissima probatio censetur. l. licet Imperator. π. de legat. c. Cum dilecti. De donat. nisi contrarium exorta veritas doceat. Hæc enim, undecunque allata, uti diximus, præsumptio cadit l. pen. §. mulier. π. de probat. Menoch. de præsumpt. c. 40 specul. in Rubr. eod. VVesenb. l. 27. T. 3 Carbo l. cit. qui etiam in decem prædicamentis locum esse præsumptionibus per inductionem probat, eo fere modo, quo nos de fictione in præc. §.

IV. Præsumptio Iuris, & de jure regulariter non admittit probationem in contrarium c. Is qui fidem. de sponsal. Card. Tuschus concl. 614 Quod Azor. l. 4 Cod. §. 19 exemplis de i. clarat. Nam primò si tutor in Inventario, confiteatur de substantia pupilli, postea non audietur, nec licet illi contrarium probare. Secundò si filius fam. miles ac ceperit pecuniam mutuo, præsumitur in castrenses causas accepisse, adeoque cessat Macedonianum. Tertio si mulier in instrumento publicè confecto & tribus testibus signato confessa sit, se

ob peo.

ob pecuniam intercessisse, præsumitur accepisse pecuniam, & negatur illi Velleianum. *Quartò* in ultima voluntate si mulier in puerperio obeat, quæ instituerat natos filios hæredes, præsumitur etiam instituisse illum, in cuius partu mortua est: ac proinde non admittitur actio contra ipsius testamentum.

His tamen non obstantibus probatio in contrarium admittitur, *Primò* per confessionem illius, pro quo militat præsumptio, siue ea confessio sit iudicialis, siue extraiudicialis, modò testibus roboretur, vel iam sit probata, quoniam de ea scriptum extat. *Glo. sing. in §. aliud quoque Auth. de equal. dot. v. Cottam in Memorial. p. 165.* *Secundò*, præsumptio iuris & de iure est pro sententia, quæ transit in rem iudicatam, confessio tamen illius, qui eam obtinuit, prævalet, & extinguit illam. *Innoc. in c. Quia plerumq. de imm. Eccl.* *Tertiò*, admittit contrariam probationem non solum per quinque testes, sed etiam per duos, aut tres legales. *Quartò*, cum certæ qualitates, & circumstantiæ requirantur ad præsumptionem iuris, & de iure, deficientibus illis licet excipere adversum eas. *Quinto*, contra tales præsumptiones prævalet notorium, & evidentia facti, modò permanens sit, & allegetur. *Plura Socinus in Reg. 314 Panorm. in c. Quia verosimile hab. T. Alciatus par. 2 de præsumptionib. num 5 Carbol. 6 de leg. disp. 14 Vallens. l. 2 T. 23 §. 4 Tabiena V. præsumptio.*

V. Præsumptio iuris, quam lex pro veritate acceperat, donec contrarium probetur, probandi laborem & onus in adversarium reicit. *c. Ex insinuatione. de procurat. cumque gravat durioribus pro-*

bationibus. Nam qui præsumptionem sibi contrariam patitur, ut validissimis illam rationibus repellere debet. *Lult. iun. Glo. x. quod metus causa. Abb. inc. cit. Quia verosimile hoc T. Notabili* unde colligimus præsumptionem, de quâ loquimur fortio-rem censere quam sit semiplena probatio, quæ probandi onus non imponit adversario. Adde, quia usque ad contrarii probationem pro veritate habetur nulla iuramentum suppletorium exigendi necessitas est, quam vis illam pro se habens ad maiorem cautelam & securitatem deferre queat. *V. Vesenbec. l. cit. num. 15 Tholos. l. 48 c. 11 Mysing. Centur. 5 obs. 68 Vall. l. cit. n. 21.* admonens, de levi præsumptione, non esse idem affirmandum, nec ab ea onus probandi in adversarium conici posse. *Menoch. l. 1 de præsumpt. q. 82.*

VI. In eventu, quo plures præsumptiones concurrunt, debilior à fortiori eliditur. *l. Divus. x. de in integr. rest.* quemadmodum coniectura potentior infirmiore opprimit. Nec interest, si utraque iuris sit, vel una tantum, cui societur altera, quæ sit ab homine, semper enim prævalet fortior. *arg. l. Lucius 93 §. questum. x. de legatis.* ubi masculinum ex legis dispositione concipit femininum, & tamen ea dispositio non attenditur, quando de contraria testatoris voluntate certitudo habetur. *Bald. Consil. 398 surd. Consil. 80 Castr. cons. 26 l. 2 alex. cons. 54 l. 7 Dec. cons. 470 Tuschus Concl. 613.*

Pari jure præsumptio specialis generalem extinguit, & præponderat. Quæ autem in particulari censenda sit validior, aut potentior præsumptio, difficile est generalibus regulis decidere; sed pru-

denti iudicio determinandum relinquunt. *Sanorm. in c. Cum inter. de elect. surd. cons. 112* Tuschus lo. cit. ubi notat præsumptionem quæ inest à naturâ, censeri fortio-rem illâ quæ inest à casu, vel accidente. Ideo bona fama prævalet malæ, quando in concursu æqualiter sunt factæ proba- tiones. *Bald. Consil. 398. n. 4.*

Item fortiores esse præsumptiones, quæ habent pro se prohibitionem iuris vel pœnam. Ideo si concurrant promissio & prohibitio, prævalet præsumptio, quæ nocet, *Ang. Arz. Consil. 15.* Similiter eas, quæ tendunt ad tollendam donationem, fraudem ac dolum. *Alex. Consil. 18. l. 3.*

VII. Alias regulas *Alciatus tradit in Tract. de præsumpt.* quas operæ pretium iudico plenioris doctrinæ causa adiungere.

Prima est, mutatio non præsumitur, quæ mutare est quid contingens, qualia non præsumuntur. *Gloss. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate & qui satisfacere cog.* Hinc natum est illud vulgò notum, *semel malus, semper malus,* intellige in eodem genere mali. Imò de aliis quoque præsumi subinde potest propter connexionem, quam inter se vitia habent: & sic in *Can. si gens Anglorum dist. 56.* ex unâ specie delicti paterni præsumitur, filios & posteros quoque corruptos fore. Hoc tamen non procedit in delictis, quæ vel emendatione tolluntur, vel per ætatem & naturam alterantur, cuius generis amor, & libido censetur. *V. Roderic. Tom. 11 q. 13 ar. 3.*

Secunda Regula. Semper facienda est præsumptio in meliorem partem. *c. Estote misericordes. de Reg. iur.* ubi Beda nihil aliud præcipi dicit, nisi ut ea facta, quæ dubi-

um est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretentur. Unde sequitur eum, qui semel bonus fuit, semper præsumi bonum. Quod tamen limitatur quinque modis per *Felinum in c. Cum in iure. de off. deleg. 1.* quando agitur de præiudicio tertii. 2. cum de salute animæ agitur. 3. si ex actibus præcedentibus coniectura doli emergat. 4. si aliquando malus fuerit. 5. si agatur de aliquo promovendo. Nam vitæ integritas & requisita ad dignitates & officia non præsumenda sed probanda sunt. *Cardin. in Clem. 1 de concess. præben.*

Tertia ex præteritis præsumitur circa futura. *c. Mandata de præsumpt.* & conversatio in adolescentia facit præsumptionem de senectute. *c. Ex studio eod.* Nec incongruè cognati Ioan. Bapt. de eodem admirantes interrogabant *Luca 1. v. 66.* Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo, intellige in signis & portentis insolitis.

Ex his ita generaliter allatis plurima eliciuntur particularia, quæ diligens Lector apud eundem Alciatum inveniet. Nobis enim non licet esse plus nimio verbe sis. *V. summ. in v. iudicium, Coniectura suspicio, indicia, Præsumptio. Barbof. in T. de Præsumpt.*

VIII. Quærunt aliqui, ob quas causas in iure admittantur præsumptiones, quæ propter incertitudinem, & periculum errandi potius excludendæ & damnandæ, quam admittendæ videntur? Quæ potissimum assignari causæ possunt. Vna est iudicii puritas, quæ non admittendo præsumptionem periclitaretur. *verbi gratia.* Duo sponsi in copula deprehensi sunt, iure antiquo præsumitur affectu mari-

matrimonium factum esse, adeoque illos in matrimonium consensisse. *c. Is qui fidem de desponsat.* Vnde enim hoc præsumendum, vel illos graviter peccasse. In hoc autem periculum est, ne prædictis sponsis iniuria fiat, cum fieri possit, ut se maritali affectu cognoverint. Et hæc vocatur præsumptio facti. Altera causa est, tam iudicii, quam scientiæ securitas. Cuius, *exempli gratia*, ante legitimam ætatem in ordine Religioso professionem edidit, valida est (ex natura rei) si in plena deliberatione voventis, aliisque requisitis præter ætatem nullus defectus erat. Irritat nihilominus lex Canonica. *Conc. Tr. Sess. 25 c. 15.* præsumens exiis, quæ frequentius accidunt, defuisse plenam deliberationem: quia hoc conducit ad tranquillitatem ipsius voventis, tum ad certitudinem iudiciorum, ut unam eamque certam regulam in eiusmodi casibus sequi possint. Hæc præsumptio securitatis vocari potest: alii malunt appellare moralis periculi. *Barb. in Prætermis. in c. Is qui fidem, de desponsat.*

IX. Quæ præsumptio & quando allegari possit in iudicio, *Menochius de præsumpt. pt. 1. l. 1. q. 48* & ex illo *Vallensis* tradit §. Equidem, quæ iuris, & de iure est, nunquam allegatur, quia iudex illam velit, nolit, sequi debet. Quæ juris tantum est, & ex facto proptio nata allegatur: quæ autem ex facto adversarii oritur, vel circa eius factum versatur, non nisi inde fructus speretur, alleganda est. Denique hominis præsumptio, cum planè ignota iudici sit, necessariò proferri & allegari debet. *Card. Tuschus Concl. 635.* ubi etiam monet, ex solis præsumptionibus neminem ad ordinaria pœnam condemnari

dum esse, nisi in criminibus atrocioribus qualia censentur *Assassini, læsæ maiestatis, Simoniz, & similia.*

§. 16.

De æquitate iuris.

I. **Æ**quitas, seu *tribixeta* vocatur moderatio iuris, mitigatio legum ius temperatum, æquitas, quæ ex iure multum remittat, ut apparet in edictis Prætorum. Quid enim aliud est, restituere in integrum, quàm laxare scripti iuris rigorem? Laxare dico, non per dispensationem, sed benignam interpretationem. *A Iodoco Damhaudero cap. ult. Practica crimin. ita definitur, Æquitas est temperata iustitia cum dulcedine & misericordia, facta consideratione diligentis, & discretione circumstantiarum,* de qua *Salomon, Noli esse iustus multum. Eccl. 7 v. 17 l. quod si Ephesi. π. de eo, quod certo loco. c. Disciplina. c. Omnis. dist. 45* Et melius est de misericordia, quàm severitate reddere rationem. *c. allegant 26 q. 7 Panorm. in c. Iurgantium. de sent. & re iud. n. 1 Decius in π. Si certum petatur. si tibi pecuniam. num. 6.*

Quamobrem suprema tribunalia quoque, teste *Budeo, in Pand. init.* interdum non modo iuris præscriptum, sed ne suarum quidem sententiarum præiudicia sequuntur, prægravante æqui bonique lance, in perpendendis temporum, personarum, locorum, & aliis qualitatibus: Proinde *Aristoteles* uno verbo *ἐπιεικὴς* appellat, quod nostri æquum, & bonum dicunt. *A Navarro in Rubr. de iudic. de finitur, iustitia reddens ius, contra vel præter verba legis.* Vnde sequitur, iudicibus qui-